

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ НА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Важливу роль у задоволенні релігійних потреб особистості відіграє вдосконалення конституційно-правових відносин між державою та церквою, за яких громадянам, незалежно від їх віросповідання та ставлення до релігії, не тільки гарантується свобода совісті, створюються умови для нормальної діяльності релігійних організацій та об'єднань, але й забезпечується можливість їх активної участі в суспільному житті, розвитку міжнародних контактів. На жаль, у процесах державотворення та становлення громадянського суспільства, роль релігійного фактору не завжди належним чином враховується. Спостерігається політизація релігійної сфери, нерідко релігія та церква використовуються в інтересах певних суспільно-політичних кіл. Проблема дослідження ролі релігійного фактору в процесі становлення та розвитку громадянського суспільства має міждисциплінарний характер. За останні роки з'явилося багато робіт філософів, політологів, істориків, соціологів, релігієзнавців, в яких з різних сторін досліджується роль, значення релігії та церкви в житті суспільства, держави, окремої особистості. З цієї тематики щорічно проводяться наукові конференції, семінари, круглі столи, в матеріалах яких міститься аналіз широкого кола проблем взаємовідносин релігії та суспільства. Однак, у цій сфері все ще існує багато невирішених питань, які потребують подальшого дослідження. Ці обставини роблять дану роботу актуальною як в науковому, так і в практичному аспектах. [1, с. 3].

Основною метою статті є вивчення специфіки взаємовідносин релігії та суспільства, впливу релігійного фактору на становлення громадянського суспільства.

Об'єктом дослідження є громадянське суспільство та його інститути в процесі становлення та розвитку.

Предметом дослідження є релігійний фактор, його роль та специфіка в демократичних перетвореннях сучасного суспільства.

Завдання дослідження: охарактеризувати вплив релігійного фактору на різні сторони суспільного життя; проаналізувати місце і роль релігії та церкви в процесі формування громадянського суспільства; з'ясувати роль позакультових практик у формуванні особистості як суб'єкта громадянського суспільства [1, с. 4]. Одним із найважливіших суспільних інститутів, який поряд з іншими складовими елементами громадянського суспільства безпосередньо впливає на перебіг суспільно-політичних процесів, є церква. Саме тому розкриття місця і ролі церкви у формуванні суспільних відносин є настільки актуальним. Однак перед безпосереднім розкриттям впливу церкви на формування громадянського суспільства необхідно розкрити зміст і сутність самого поняття громадянське суспільство. Поняттю «громадянське суспільство» маємо цілу низку визначень в науковій літературі, але зацентруємося на тому, що це – якісна характеристика суспільства, сфера самовиявлення і самоорганізації вільних громадян для відстоювання інтересів, прав і свобод людини [2, с. 126]. Сучасне суспільство акцентує все більше уваги на ролі особистості, тому і християнські церкви зорієнтовані на позакультові практики на розвиток та реалізацію особистісних якостей, на формування особистості як суб'єкта громадянського суспільства. Діяльність церкви передусім спрямована на розвиток особистості вірянина, на формування його духовних та моральних якостей, що особливо актуально в сучасних умовах. Вірянин може брати активну участь у заходах церкви, що мають громадянську спрямованість. Завдяки цьому вірянин має можливість проявити власні здібності, реалізувати їх у конкретній діяльності [3, с. 87]. Церква як соціальний та релігійний інститут за визначенням має відношення до формування особистості. При цьому за сучасних умов мається на увазі не лише розкриття духовних та моральних якостей людини, але і формування нового типу особистості вірянина – людини, яка бере активну участь не лише у діяльності церкви, (як культовій, так і позакультовій), але й у суспільному житті в цілому [3, с. 88]. Позакультові практики сучасних християнських церков є важливим чинником розбудови громадянського суспільства в Україні. Завдяки участі у таких практиках громадяни (воцерковлені та невоцерковлені) залучаються не лише до життя церкви, але й до суспільного життя, до вирішення актуальних проблем життєдіяльності соціуму в цілому та окремих, найбільш вразливих соціальних груп, що на індивідуальному рівні сприяє розвитку соціальної суб'єктності особистості, її самовдосконаленню та самореалізації, актуалізації громадянсько-релігійної суб'єктності, а на суспільному – створює оптимальні умови для актуалізації форм самоорганізації громадян у вирішенні численних соціальних проблем [3, с.192]. Наявність віри у людини є певним внутрішнім морально-етичним кодексом, який впливає на розуміння та ціннісну вагу для неї таких інституцій, як шлюб, сім'я, повна сім'я, подружжя вірність. Віруючі є більш традиційними у ставленні до шлюбу як способу організації сім'ї (лише 15% вважають шлюб застарілим). Для благополуччя у шлюбі віруючі люди помітно більшого значення, порівняно з невіруючими, надають таким принципам, як: повага та підтримка між подружжям, діти, порозуміння та терпимість, подружжя вірність, спільне обговорення проблем, час проведений разом [4, с. 16]. Не виходячи за рамки свого прямого призначення, Церква повинна сприяти в духовній сфері підтримці стабільності та духовно-морального клімату, утверджуючи духовну самобутність українського народу. Через свій суспільний авторитет, який укріпився в ході майданівських подій, Церква як релігійний інститут може якісно інакше впливати на процеси самоорганізації громадян і стати дієвим елементом громадянського суспільства. І тут сфери впливу не обмежуються тільки духовно-моральною сферою [5, с.8]. Релігійний світогляд має великий вплив на формування та розвиток економічного життя сучасного суспільства, що дозволяє стверджувати про духовне обґрунтування економічних процесів. Кожна релігія має свою специфіку господарської етики, яка обумовлює інтенсивність та соціальну наповненість господарської активності віруючих та впливає на національні господарські традиції. Зростає роль релігії як важливого елементу духовної культури. Складно знайти в духовному житті людей фактор, який на протязі багатьох століть мав би більше значення, ніж релігія. Змінюючись,

вона нерозривна з людським духом та світовою культурою. Автор підкреслює значну роль релігії в педагогіко-просвітницькій сфері. Будучи пов'язаною з різними сферами суспільного життя, релігія специфічно впливає на розвиток сучасного світу. Її роль не тільки не зменшується, але і навпаки, посилюється [1, с. 11]. Ідеалом, до якого прагнуть багато країн сучасного світу, в тому числі й Україна, виступає громадянське суспільство. Його становлення проходить в умовах формування таких відносин в суспільстві, які сприяють прояву творчого потенціалу окремої людини та суспільства в цілому. Громадянське суспільство, виступивши антиподом сакрально-корпоративному суспільству, не може витіснити релігію і церкву зі сфери своїх інтересів. Воно намагається здійснити оптимізацію відносин, з одного боку, між державою і владою, з другого - між церквою та віруючими [1, с. 13]. Україна є християноцентричною країною. Роль, яку починає відігравати релігійний фактор в сьгоднішніх умовах становлення громадянського суспільства, стає досить помітною. Активізується діяльність релігійних установ, організацій, конфесій та громад – заяви, акції, виступи лідерів, інтерв'ю, різноформатні зустрічі тощо. Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, дозволяють зрозуміти політику і тактику багатьох конфесій, їх мотиви, поведінку, розрізнити ті їх форми організації громадянського суспільства, які постають на часі в нашій державі [6, с. 1].

Висновок. Отже, релігійний фактор неоднозначно впливає на різні сторони життя суспільства, на його формування та розвиток, обумовлюючи поведінку віруючих у сфері економіки та виробництва, їх ставлення до праці. Він передбачає не тільки захист гідності людської особистості, підвищення ролі духовного джерела в людині, але і створення реальних можливостей для їх здійснення. Також значну роль в житті суспільства відіграють релігійні організації, які впливають на формування суспільної свідомості, здійснюють велику соціальну роботу, беруть участь у процесах державного будівництва, у вирішенні актуальних національних проблем та конфліктів.

Література

1. Гарас Людмила Миколаївна. Вплив релігійного фактору на становлення громадянського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософських наук : спец.09.00.03. – соціальна філософія та філософія історії
2. Мельник М.В. Церковний вплив на розвиток громадянського суспільства в Україні / Українська Соціальна Академія, м. Київ, Україна
3. Любчук В. В. Позакультові практики сучасних християнських церков як чинник розбудови громадянського суспільства в Україні
4. Дудар Н. П. Релігійність в українському соціумі: детермінанти і характеристика сучасного стану : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соц. наук : спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Н. П. Дудар. – К., 2002.
5. Титаренко В. Роль релігійного фактору у формуванні громадянського суспільства: український контекст / В. Титаренко // Україна-Ватикан: християнство в контексті його включення в різноманітні сфери його буття : Науковий збірник / За ред. Л. Филипович і П. Яроцького. – К. : УАР, 2015. 386 с. – С. 211-219.
6. Титаренко В. Формування громадянського суспільства в сьгоднішній Україні: роль релігійного фактору. Електронний ресурс URL:
7. https://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/56318/